

Bůh a „procesualita“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2007](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2007](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 10. 2007
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 10. 2007

Bůh a „procesualita“

Tzv. procesuální theologie (psáno th-, protože jde o skutku o filosofické pojetí „boha“, vlastně „teorii o bohu“) naprosto oprávněně opouští každou substanční metafyziku, ale její pojetí FYSIS (zejména „vznikání“, GENESIS) je chybné. Je to ostatně patrné už z poslední kapitoly Whiteheadovy „Process and Reality“: „bůh“ je jednak neměnný, „věčný“, jednak „vznikající“ (becoming); obojí je nesprávné, pokud se hned nevymežíme proti běžnému chápání takto užitých pojmenování, a to vlastně nutně zahrnuje opuštění těchto termínů. „Bůh“ musí být chápán jako vrcholná, nejvyšší „integrita“, ale integrita změny či ve změně, v proměnlivosti, která je vlastní všemu „živému“: „bůh“ je bytostně „jeden“ (jednotný, sjednocený), ale je živoucí, nikoli neměnný. Řekneme-li „věčný“, musíme tím myslet „po věky živý“. A za druhé je třeba se kriticky vymezit vůči slovu „vznikání“ a „vznik“: „bůh“ nevzniká, tj. nestává se teprve „bohem“, přesněji řečeno: nepřechází do oblasti vzniklého a tím „jsoucího“, nýbrž jakoby „předchází“ každému vzniku, a to tak, že je nejen umožňuje, ale že se na něm (ale nikoli v něm, v jeho rámci) uplatňuje, že je spolu-určuje (ale aniž by byl za ono „vzniklé“ plně „odpovědný“, aniž by mohl být charakterizován jako jeho „příčina“, v níž by už ono „vzniklé“ bylo obsaženo). Formulace musí být proto změněna: „bůh“ nenastává tak, že „vzniká“, nýbrž „nastává do konkrétní situace“, tj. „přichází“, a přichází je „skutečnost“ jiného druhu, než jakou představují skutečnosti „vzniklé“ a tedy (dočasně) „jsoucí“. „Bůh“ v tomto smyslu tedy není ani „sestupující“, jak říkají někteří dnešní teologové, protože jednak není „nahore“, zejména však „není“ vůbec (není žádným jsoucnem, dokonce ani pravým jsoucnem, jež je vždycky vybaveno také předmětnou stránkou, i když na ni není redukovatelné). „Bůh“ není ani „emergující“, tj. „vynořující se“ (jakoby „zespodu“), protože v žádném smyslu není (nikdy) „vynořený“. „Bůh“ je přicházející, ale nikdy není „příšlý“, tj. nikdy není bezpečně rozpoznatelný jako „něco zde a nyní“. V tomto smyslu „bůh“ není ani žádný „proces“, i když mu nepochybně musíme připsat integrovanou změnu resp. proměnlivost, ovšem v jiném než běžném smyslu. – Ze všech těchto důvodů je lépe slova „bůh“ raději vůbec nepoužívat; toto slovo je skutku příliš zatíženo. Právě to mne vede k tomu, že dávám přednost slovu „pravda“, a to i když také zde je třeba se kriticky distancovat od tradičních, tj. v tomto případě velmi nesprávných způsobů jejího pochopení.

(Písek, 071009-2.)